

De l'economia lineal a l'economia circular: del residu al recurs

És físicament impossible sostenir un creixement infinit sobre una base material finita que s'empra una sola vegada i posteriorment es considera residu | La transició de les empreses cap a una economia circular requerirà canvis estructurals a diversos nivells

Muntanya d'escombraries plàstiques, fruit d'una economia lineal basada en usar i llençar. | Parlament Europeu

Des de l'inici de la Revolució Industrial el creixement econòmic i la recerca del benestar han anat intrínsecament lligats a un major consum de recursos. Si bé fa 250 anys això no significava una problemàtica rellevant, la situació actual és molt diferent i **el model de creixement econòmic basat en l'extracció, transformació, ús i rebuig de matèries primeres, malgrat ser hegemònic, ja és obsolet.**

Però no diem que no sigui obsolet per una qüestió ètica, altruista o de caire ideològic. No en té perquè **és físicament impossible sostenir un creixement infinit sobre una base material finita que s'empra una sola vegada i posteriorment es considera residu.** Així com també és altament problemàtic i costós gestionar una quantitat creixent i cada cop més complexa de residus sòlids, aigües residuals i gasos contaminants, entre els quals els d'efecte d'hivernacle, que amenacen les condicions d'habitabilitat del planeta.

D'una banda, aquesta escassetat comporta una tendència a l'alça en la volatilitat dels preus de les matèries primeres, que posa en risc la base material a partir de la qual produir nous béns. Segons l'Índex de preus al consum de McKinsey 1900-2010 [1] l'increment pronunciat de preus de les matèries primeres des de l'any 2000 ha eliminat tots els decrements reals de preu que s'havien assolit al llarg del segle XX. En altres paraules, **al llarg del segle XX el preu de les matèries primeres, a preus constants, va disminuir, però des de l'any 2000 els preus han augmentat fins a superar els de 1900.**

D'altra banda, **la gestió de la generació de residus sòlids ja no és només un repte local sinó que ocupa una posició destacada en la geopolítica mundial.** Des de gener de 2018, quan la Xina va deixar d'importar residus de plàstic, diversos països del sud-est asiàtic han seguit la mateixa política, fet que ha generat acumulacions, a Europa i Nord-Amèrica, de centenars de milers de tones de plàstic, paper i cartró, que esperen trobar una opció viable per al seu reciclatge.

Certes aplicacions del plàstic en productes d'un sol ús, curta vida útil, baixa recollida selectiva i baixa reciclabilitat, també s'estan acumulant al medi marí. A la Unió Europea, **entre el 80% i el 85% de la brossa marina, mesurada a través de recomptes a les platges, és residu plàstic**, dels quals els articles de plàstic d'un sol ús representen el 50% i els relacionats amb la pesca el 27% del total [2]. De cara a l'any 2050 s'estima que els oceans contindran més massa de plàstic que de peixos [3].

A tot això cal afegir-hi una situació d'emergència climàtica. Malgrat el Protocol de Kyoto (1997) i l'Acord de Paris (2016) **les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle no han deixat d'augmentar** i ja multipliquen per deu les emissions de fa cent anys. Sabem que les concentracions de CO₂ han passat dels nivells preindustrials de 280 parts per milió (ppm) a les aproximadament 410 ppm actuals, les més altes registrades en almenys tres milions d'anys [4].

Al maig de 2019 la Plataforma Intergovernamental en Biodiversitat i Serveis dels Ecosistemes (IPBES) de Nacions Unides va presentar un informe [5], de gran impacte internacional, que alertava que un milió d'espècies es podria extingir en els propers anys degut a la pressió humana, amb greus conseqüències per als éssers humans i la resta de la vida a la Terra. És a dir, **l'activitat humana posa en perill d'extinció imminent un milió d'espècies**. No individus, espècies sobre les que se sustenta la vida tal com la coneixem.

Així doncs el planeta, i amb ell el conjunt d'espècies que l'habitarem, està en immers en un moment històricament crític al qual cal donar resposta. Ja no n'hi ha prou en els guanys d'eficiència sinó que **cal una reducció efectiva del consum de recursos per poder mantenir l'economia dins de la capacitat de la biosfera per sostenir-la**, però això no és possible en el marc d'un model lineal de producció i consum -conegut popularment com "d'usar i llençar"- basat en l'extracció de matèries primeres i el seu processat en béns de consum que, més d'hora que tard, acaben esdevenint residus.

En contraposició amb el model lineal, **l'economia circular té com a objectiu principal preservar durant el major temps possible el valor dels productes, components i materials** dins de l'economia en un cicle continu que n'optimitza el seu valor i representa una nova manera de concebre les relacions entre els mercats, els clients i els recursos naturals.

Amb el suport i impuls legislatiu i econòmic de la Comissió i Parlament Europeus, l'economia circular és vista alhora com una **política industrial que incorpora consideracions ambientals**, i com una **política ambiental que no tan sols no posa en escac el desenvolupament industrial sinó que el pot beneficiar** en tant que millora el posicionament competitiu de les empreses europees.

La Comissió Europea emfasitza els beneficis de la circularitat per al conjunt del sistema econòmic europeu.

La transició de les empreses cap a una economia circular requerirà **canvis estructurals a diversos nivells**, ja que afecta a les estratègies de producte o servei, processos productius, estratègia de subministrament, estratègia organitzativa, model de negoci, etc. Aquests són enormes reptes empresarials però també socials, tecnològics i de la gestió pública que cal abordar d'immediat per donar resposta als grans desafiaments ambientals presentats a l'inici de l'article.

La **internalització dels costos ambientals**, la **responsabilitat estesa del productor** i la **transició cap a models de negoci circulars** que situïn els incentius en el lloc adequat, seran els principals pilars d'aquesta transició.

@pensem_cat

Bibliografia:

- [1] Dobbs, R.; Oppenheim, J.; Thompson, F.; Mareels, S.; Nyquist, S.; Sanghvi, S. (2013). *Resource Revolution: Tracking global commodity Markets. Trends Survey 2013*. McKinsey Global Institute. McKinsey Sustainability & Resource Productivity Practice.
- [2] Directive (EU) 2019/904 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment.
- [3] World Economic Forum, Ellen MacArthur Foundation, McKinsey & Company (2016). *The New Plastics Economy - Rethinking the future of plastics*. Ellen MacArthur Foundation.
- [4] Jones, N. (2017). *How the World Passed a Carbon Threshold and Why It Matters*. Yale Environment 360.
- [5] Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (2019). *Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. IPBES secretariat, Bonn, Germany.

Vídeo del Parlament Europeu explicant els beneficis de l'economia circular.